

Biernaczky Szilárd – zeneszerző, néprajzkutató, kandidátus –,
könyvkiadó –, a Magyarországi Afrika–Dél-Afrika Társaság elnöke

Lesz még afrikanisztika Magyarországon...

Fontos a plebejus és a klasszikus polgári gondolkodás

Biernaczky Szilárd PhD., olasz-magyar-néprajz szakos bölcész, kandidátus, nyugdíjas egyetemi docens, mb. előadó (ELTE BTK), könyvkiadó-igazgató, zeneszerző és a Magyarországi Afrika – Dél-Afrika Társaság elnöke 1944. március 24-én született Budapesten. Középiskolai tanulmányait az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban végezte, miközben 1961-ben a gimnáziummal párhuzamosan a Bartók Béla Zene-művészeti Szakiskola zeneszerzés tanszakán is tanult. 1964-ben előfelvételt nyert az ELTE bölcészkarának magyar-olasz szakára, ugyanakkor bejutott a Zeneművészeti Szakiskola szaktanárképzőjébe zeneelmélet-szolfézs szakra, ahol 1967-ben nyerte el zene tanári oklevelét. 1970-ben megszerezte olasz nyelv és irodalmi egyetemi diplomáját. (Magyar szakon abszolutóriumot szerzett.) 1972-ben egyéni levelező szakra iratkozott a bölcészszakon, és 1976-ban etnográfusként diplomázott.

DÍJAK

Magyar Rádió Nívódíja a Fekete Afrika Zenéjéből című előadásorozatért (1978)
Kós Károly-díj (Kós regényelemzése, a nemzetközi Kós-konferencia megrendezése, a Kós Károly műhelye című album szerkesztése és kiadása) (2001)

Bemutatása közben alig lehetett felsorolni tanulmányait. Mit akart tanulni elsősorban?

– Szerencsémre mindig kiváló indíttatásokat kaptam jeles tanáregyenlőségektől. A középiskolában Eder Zoltán, későbbi bölcsészkarai egyetemi tanár volt az osztályfőnököm, és mindannyiunkra nagy hatást tett Ficske András művészettörténet tanár. Égtem viszont mindenáron el akartam menni az írástól a zene felé. Az volt a vágyam, hogy a zenében nincs politika, ő abban a korszakban tele volt politikával. Arra törekedtem, hogy a zene világában ne ütközhessen politikai falnak, de ezt végül mégsem kerülhettem el. Másodikos gimnazista voltam, amikor elvitt Sugár Rezső tanár úrhoz, aki felvételiztetett, vizsgáztatott és felvett a második zeneszerzés osztályába. A zenét aztán egy évvel később végeztem el, minthogy leérettségiztem volna. Ezután elsősorban zeneszerzéssel akartam foglalkozni, és a konzi után, 1963-ban, jelentkeztem a Zeneakadémiára. Minden rendben lett volna, de a végén azért nem vettek fel, mert szakállam volt. Szabó Ferenc akadémiai főigazgató úr szerint ugyanis az nem szabai, hanem '56-os volt, a politikai ellenállás árulkodó jele. Így aztán maradtam Sugár tanár úrnál, mivel akkor

még létezett a Bartók szakiskola hároméves szolfézs–zeneelmélet tanárképző szaka, afféle főiskolai tagozat, amely úgy működött, mintha zeneszerzés szak lett volna. Aztán jött a második próbálkozás a Zeneakadémiára, Farkas tanár úr felvett a 3. osztályba, értesített is róla, aztán még sem sikerült, állítólag Kovács Dénes rektor azt mondta, hogy minek ennek a Biernaczkyknak három diploma, és töröltek a tanszak által összeállított listáról. Az életem zenei vonala itt egy kicsit elakadt. Amikor elvégeztem először az egyetemet olasz szakon, az Egyetemi Lapok szerkesztőségébe kerültem munkatársnak, tehát ott maradtam az ELTE-n.

– Bár egy ideig megszakadt a zenei pálya, de nem hagyta abba.

– Valóban, 1970 elején megszerveztem az Antonio Vivaldi kamarazenekezt, amelynek karmestereként tevékenykedtem, és amely 1971 végéig mint-

egy kétéves fennállása idején kb. harminc hangversenyt adott, műsorának repertoárjából több tucat Vivaldi-versenymű magyarországi ősbemutatónak számított. Eközben átélhettem a bachi életstílust, hiszen művek szólamokra való szétmásolása, művek megtanulása, vezénylési technikák ellesése, próbák sora, continuoírás, zenekari tagok szervezése töltötték ki nappalaimat és éjszakáimat. 1972-ig zeneszerzői tevékenységet is végeztem, a zenei diplomámat egy Bartók hatása alatt álló vonózenekari divertimentóért kaptam. Több kamara és zenekari művel vettem részt nemzetközi versenyeken. Jeremiás siralmi című kantátámat egy amerikai versenyen az első tíz közé, egy öttételes kamaraművet Franciaországban több mint kétszáz mű közül a 19. helyre sorolták, és egy egyfelvonásos operám (Küngisz, Weöres Sándor drámatörredékére) is készült. Írtam néhány pantomim kísérőzenét, és csepeli működésem idején újrhangszereltem az együttes teljes folklór repertoárját.

– Hogy jött az életébe Afrika?

– Népzenei és általában az egyetemes folklór iránti érdeklődésem alapján. 1969-ben kezdtem el, és húsz éven át minden hónapban leadtam egy hang-lemez-ismertetést a Magyar Rádió népzenei rovatának. Ennek az volt a lényege, hogy európai, de inkább Európán kívüli népek zenéjéből adunk izelítőt. Egyszer Grabócz Miklós rovatvezető, aki szintén zeneszerzést végzett Kodály-tanítvány volt, Kovács Apollóniának a férje, egy párizsi UNESCO-üléstről hazatérve hozott haza vagy harminc darab afrikai népzenei hanglemezt,

amelyeket azzal a mondattal nyomott a kezembe, hogy „Szilárd, majd te csinálsz nekünk ebből egy sorozatot!”. Hatalmas anyaggyűjtés következett.

Alapelvem, és ezt hallgatóimnak mindig az első órák egyikén elmondom: a középiskolán túljutva egyszer csak be kell indítanunk a motort, egy olyan folyamatosan működő tevékenységi motort, amely nélkül nem lehet értelmes életet élni. A mindennapi, reggeltől estig való munkálkodás igénye nélkül sem az anyagiakban, sem a lelkiakban, sem a boldogság megteremtése, sem a sokat emlegetett sikerélmények tekintetében nincs előrelépés

Aztán az összesen negyven részből álló Fekete Afrika zenéjéből című rádióelőadás-sorozatot 1978-ban a Rádió nívódíjjal jutalmazta.

– Gondolom, elkezdte jobban érdekelni Afrika, járt ott személyesen is?

– Kétszer is voltam, de ezek nem voltak igazi néprajzos utak. Sajnos elég későn nyílt meg a kiutazásra a lehetőségem. Az afrikánisztika, ha voltunk is hárman-négyen, akik ezzel foglalkoztunk itthon, lényegében nem létezett a magyar tudományos élet palettáján. A magyar Afrika-kutatás terén végzett munkám alapján vált aztán lehetségessé, hogy 1989-ben a South Africa Foundation egy közel háromhetes dél-afrikai tanulmányútra meghívjon, amelynek igen reményt keltő szakmai és kulturális következményei látszottak kibontakozni. 1990 végén megalakult a Magyarországi Dél-Afrika Egyesület, amelynek elnökévé választottak. Mindezzel összefüggésben vettem részt utóbb az első demokratikus dél-afrikai választásokon 1994 áprilisában mint ENSZ megfigyelő. A későbbi társaság – akkor még egyesület – 1998-ig volt aktív, majd 2002 körül – újabb kedvező hazai közéleti és tudományos-oktatási folyamatok, az érdeklődés újjászületése okán – kezdte felújítani a tevékenységét. Az említett utakon nem volt elég idő tehát arra, hogy afrikai törzseket

is meglátogassak néprajzi terepmunka céljából, de azért volt egy igen csak, rémisztő „kis” élményem. Ez akkor esett meg, amikor Pretoria környékén egy konferenciaközpontban vettünk részt választási előkészítőn egy könnyűszerkezetes épületben. Egyszer csak olyan nagy vihar kerekedett, hogy a központba igyekezve négyen kellett hirtelen átfognunk egy nagy fatörzs derekát, miközben több méter magasan autókarrösszéria darabok és más nagyméretű törmelékek röpödtek a fejünk felett. A viharban még a központ teteje is több helyen beszakadt.

– Mi a véleménye a mostani afrikai helyzetről, milyen közünk lehet nekünk Afrikához?

– A hazai és a nemzetközi afrikánisztika is a legnagyobbak között tartja számon Magyar László mellett elsősorban Torday Emilt, aki máig hatóan igen érdemleges terepmunkát végzett mintegy teljes évtized (1900–1909) folyamán, és több alapvető, sokat idézett munkát adott közre. De például Bartók Béla is gyűjtött Észak-Afrikában, és ott van még Radnóti híres gyűjteménye, a Karunga, a holtak ura. Reményeink szerint 2010-ben az ELTE-n végre lesz egy olyan afrikánisztikai mesterkurzus, amelyet három év alapozás után lehet majd a hallgatóknak választani. Ezzel összefüggésben adunk

ki már idén ősszel öt tan-, illetve szakművet. Közöttük az én testes, mintegy hétszáz oldalnyi tanulmánykötetemet, amely főleg az afrikai népek színhagyományait veszi célba. Igyekeztem az egészet olyan stílusban megírni, hogy az ne csak a kollégák és a hallgatók, hanem a nagyközönség számára is könnyen megközelíthető legyen. Az elmúlt években egyébként egy nálunk még meg nem honosodott szakterület bevezetésén fáradoztam. Ugyanis Afrikában nagy számban vannak olyan népcsoportok, amelyeknek nincs írásbelisége (legfeljebb a legutóbbi időkötől), és a szóban megőrzött információk döntő szerepet játszanak a történelmi tudat kialakításában. Különösen, ahol kialakult valamilyen királyság, megteremttek mindig a hivatásos énekesek, akiknek legfőbb feladata a dinasztia múltjára való emlékezés volt.

– Az írásbeliség hiányában mennyire lehet hitelesnek, megbízhatónak tekinteni a hivatásos énekesek történetmondását?

– Az egyes uralkodói dinasztiák mellett létrejön az énekmondók kasztja, amely sok helyütt ugyancsak örökletes foglalkozás. A nyugat-afrikai mandingóknál például a Keita vagy a Kuyate nemzetség, illetve még néhány énekmondó család leszármazottai látják el a híres-nevezetes Szurgyata

... (magyar kiadása is létezik!) to-
... hagyományozását. Ők, ha nem
... Szungyatáig, tehát kb.
... 1225-1255-ig, de elég sok nemzedék-
... tudják visszaigazolni az őseiket,
... akik geses énekesek voltak. A malibeli
... Kármánblon az a helység, ahol az éne-
... családok évente összejönnek, és a
... legnevesebb énekes előadását meghall-
... gathatja ellenőrzik a hagyományozás, a
... átadás hitelességét.

... *... mindennel foglalkozott már, a
... kiadás hogyan kezdődött?*

... Egyszerű oka volt: nem tudtam elég
... publikációs lehetőséget biztosítani saját
... magamnak. Amint említettem, a het-
... éves évtizedben az Egyetemi Lapo-
... szerkesztettem (1970–1984), illetve
... Kardos Tibor professzor mellett a Filo-
... Kézirat Közlöny című akadémiai folyó-
... (1970–1974), majd a nyolcvanas
... években a KÓTA (Kórusok Országos
... Társaság) havilapot (1984–1989). 1990
... től egy hirtelen ötlettől vezérelve el-
... mentem a Lapkiadó Vállalat igazgató-
... jához. Nyúzni kezdtem, hogy szeret-
... nek egy kiadót csinálni, és nem lenne-
... benne az ő vállalata is. Aztán végül,
... miután ők visszaléptek, összeszedtem
... egy egyetemet és három magánsze-
... mélyt. Így alapítottuk meg a Mundus
... Magyar Egyetemi Könyvkiadót, amely
... 1990 őszén kezdte meg tevékenységét
... hosszabb előkészítő munkálatok nyo-
... mán, és amelynek ügyvezető igazga-
... tóját azóta is ellátom. A Regi-
... onális Földrajzi Tanszéken éveken át
... Világ népei szemináriumot tartottam,
... és rendszeresen részt vettem a BTK
... Új és Legújabbkori Egyetemes Törté-
... neti Tanszék által szervezett kétéves
... afrikánisztikai kurzus munkájában is.
... Miközben a kiadóban az első munkánk
... az lett – hiszen én voltam a Dél-Afrikai
... Egyesület elnöke –, hogy a Dél-Afrikai

Közvétség nagykövetsége megbízásá-
ból kiadtuk hivatalos országismertető
évkönyvüket. Majd megindult a ren-
des munka: ma már évente 20-30 köte-
tet küldünk nyomdába. Nem kis mun-
ka van a hátam mögött, hiszen 1994-től
máig több mint kétszáz könyvet szer-
kesztettem.

... *... készülnek mostanában?*

... Főleg irodalmi-irodalomtörténeti és
szakkönyveket (történelem, régészet,
építészet, művelődéstörténet, termé-
szettudományok stb.) adunk ki. Vagyis
az úgynevezett értékes kategóriába tar-
tozunk. Volt és lesz azonban mosta-
nában két-három kiadványunk, amely
talán az eddigi tevékenységünkhöz ké-
pest újdonság, és bennük van a na-
gyobb sikeresség, a nagyobb példány-
szám lehetősége. Kiadtuk például Bod
Péter Ákos Bevezetés a pénzügyek és
a pénzügyvilágába című kötetét,
amely máris szélesebb körű érdeklő-
dést keltett. A rövidesen megjelenők
közül Topolánszky Ádám Lobbizás az
EU-ban című könyvét említhetem. A
másik egy idős, nagy tapasztalatú ál-
latorvos, Balázs Győző munkája Húsok
és húskészítmények címmel, amely vi-
szont gyakorlati tanácsok sorát foglalja
magában, részben a fogyasztók, rész-
ben a hússzakma résztvevői számára.

... *... Munkássága nagyon szerteágazik,
miből merítkezett, és ön szerint milyen
normák szerint kellene ma itthon él-
nünk?*

... Alapvetően, és ezt hallgatóimnak
mindig az első órák egyikén elmon-
dom: a középiskolán túljutva egyszer
csak be kell indítanunk a motort, egy
olyan folyamatosan működő tevékeny-
ségi motort, amely nélkül nem lehet ér-
telmes életet élni. A mindennapi, reg-
geltől estig való munkálkodás igénye

nélkül sem az anyagiakban, sem a lel-
kiekben, sem a boldogság megterem-
tése, sem a sokat emlegetett sikerél-
mények tekintetében nincs előrejutás.
Apám mindig azt mondta, hogy Sza-
bolcsi Bence (a magyar zenetudomány
kiemelkedő alakja) már 16 éves korá-
ban elkezdte gyűjteni az anyagot ké-
sőbbi híres könyveihez – például a
huszonévesen közreadott nagyhírű
Beethoven-monográfiájához –, a szó
szoros értelmében vett munka tehát a
számára már tizenévesként megkez-
dőződött. A napjainkat előtörténeti he-
donista életfelfogás csakis kiüresedéshez ve-
zethet, mert önmagában is pusztán a
semmi kezét fogjuk, ha csak az öröm-
szerzésre összpontosítunk. Az életstí-
lusomat, magatartásomat egyébként
– családi neveléssel is összefü-
gésben – tulajdonképpen két dolog ha-
tározza meg. Egyik ágon – tudomá-
nyos tevékenységekre is tekintettel – a
népi vagy másként a plebejusgondolko-
dás, a teljes nép felemelkedésének ide-
ája határozza meg felfogásomat. Apám,
bár könyvelőként élte le életét, mindent
tudott a népi irodalomról. Más-
részt a polgári gondolkodás klasszikus
modelljei fontosak a számomra, hiszen
azokban – az anyagi stabilitás megte-
remtésének szükségessége mellett –
már jóval a munkásmozgalom meg-
előzően – és itt most ne említsük az
egyházak hasonló törekvéseit – felbuk-
kan a szociális gondoskodás kiemel-
kedően fontos szerepe. Úgy vélem, ha
az emberek jelentős részének hasonló
mércejük volna életük megvalósításá-
hoz – egyáltalán volnának életmodell
elképzeléseik –, akkor napjaink hazai
problémáinak jelentős része nem léte-
ne, és az okatlan nehézségek, vívódá-
sok, vergődések helyébe az életutak so-
kaságának értelmes és aktív megélése
léphetne.

HIRDETÉS

FLOTT-TIME KFT.

INGATLANKÖZVETÍTÉS KOMPLETT BANKI ÜGYINTÉZÉSSSEL

TELEFON: +36-70-504-8885

